

Warszawa, r.

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

DPG-I.070.1.2022

Dot. SK 53/22

Trybunał Konstytucyjny

.....

W związku ze skargą konstytucyjną M T w sprawie zgodności:

§ 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68)

z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie w jakim przepis ten przewiduje wysokość opłaty stanowiącej koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w wysokości niższej niż stawka minimalna opłat za czynności radców prawnych określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, wydanym na podstawie art. 22(5) ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych dotyczących stawek minimalnych w sprawach prowadzonych z wyboru

– na podstawie art. 69 ust. 2 w zw. z art. 42 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 poz. 2393)

wnoszę o:

– umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku

ewentualnie wnoszę o uznanie, że:

– § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu

jest zgodny z 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

UZASADNIENIE

Skarga konstytucyjna wniesiona przez M T (dalej jako skarżąca), zarzuca niezgodność § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 38), zwanego dalej rozporządzeniem, z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie w jakim przepis ten przewiduje wysokość opłaty stanowiącej koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w wysokości niższej niż stawka minimalna opłat za czynności radców prawnych określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, wydanym na podstawie art. 22(5) ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych dotyczących stawek minimalnych w sprawach prowadzonych z wyboru.

Skarżąca w skardze wskazuje, że podstawowe obowiązki radców prawnych (...) w zależności od tego czy świadczą pomoc prawną z wyboru czy z urzędu są takie same. Skarżąca podnosi, że zróżnicowanie wynagrodzenia nie ma konstytucyjnego uzasadnienia.

Skarga konstytucyjna została złożona w związku z następującym stanem faktycznym: skarżąca jest radcą prawnym i została ustanowiona pełnomocnikiem z urzędu dla pozwanego w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w T pod sygn. akt . W dniu maja 2021r. zapadł wyrok oddalający powództwo. W pkt 5 wyroku Sąd przyznał skarżącej tytułem wynagrodzenia kwotę zł, w tym zł podatku od towarów i usług. Skarżąca,

działając w imieniu własnym, wniosła o doręczenie uzasadnienia co do pkt 5, a następnie wniosła zażalenie. Sąd Rejonowy w T , rozpatrując zażalenie w trybie art. 394^{1a} § 1 pkt 9, postanowieniem z dnia czerwca 2021 r. oddalił zażalenie. Na postanowienie to nie przysługiwało prawo do wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia, w związku z czym skarżąca wyczerpała drogę sądową.

Zdaniem skarżącej, przedmiotem badania konstytucyjności powinien być § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, który to przepis stanowi podstawę do stosowania dalszych przepisów rozporządzenia, określonych w rozdziałach 2-4, które pozwalają przyznawać pełnomocnikom z urzędu kwoty w wysokości niższej niż określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, dotyczącym opłat za czynności radców prawnych, które stanowi wyznacznik do określania stawek minimalnych za sprawy prowadzone przez pełnomocników z wyboru. Zdaniem skarżącej, ten przepis był przyczyną oddalenia żądania skarżącej w przedmiocie przyznania kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w wysokości równej stawce minimalnej należnej pełnomocnikom z wyboru. Skarżąca wskazuje, że w kwestionowanym § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, wysokość opłaty należnej pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu ustalana jest w wysokości niższej od stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 265), zatem w wysokości niższej niż taka, która byłaby należna pełnomocnikowi gdyby prowadził sprawę jako pełnomocnik z wyboru.

Skarżąca przywołała wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., wydanym w sprawie SK 66/19 w którym Trybunał obalił domniemanie konstytucyjności § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801), uznając jego niezgodność z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zdaniem skarżącej analiza treści tamtego przepisu oraz treści przepisu poddawanego kontroli w niniejszej skardze pozwala uznać, że kształtują one sytuację prawną pełnomocników z urzędu w podobnie dyskryminujący sposób. Zakwestionowany wówczas przepis, w jego ówczesnym brzmieniu, przewidywał, że opłatę składającą się na koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa ustala się w wysokości

co najmniej 1/2 opłaty maksymalnej określonej w rozdziałach 2-4, przy czym nie może ona przekraczać wartości przedmiotu sprawy. Jednocześnie w § 4 ust. 2 wskazano, że do dyskrecjonalnej władzy sądu należy możliwość ustalenia opłaty w wyższej wysokości, jednak nieprzekraczającej opłaty maksymalnej. Wysokość opłaty maksymalnej w rozporządzeniu o stawkach pełnomocników z urzędu z 2015 r. była równa wysokości stawki minimalnej z rozporządzenia z tej samej daty w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Oznaczało to, że opłata należna pełnomocnikowi z urzędu jako jego wynagrodzenie mogła być w stosunku do spraw wszczętych w danej instancji między 1 stycznia a 2 listopada 2016 r. ustalona zgodnie z rozporządzeniami Ministra Sprawiedliwości w wysokości 50% stawki przyjętej jako maksymalna dla pełnomocnika z urzędu (i stanowiącej jednocześnie 50% stawki minimalnej przewidzianej dla ten sam rodzaj spraw dla pełnomocnika z wyboru). Trybunał zakwestionował takie rozwiązanie, argumentując m.in., że różnicowanie w akcie podstawowym wynagrodzenia pełnomocnika w oparciu o to czy działał jako pełnomocnik z wyboru, czy z urzędu w sposób niedopuszczalny ingeruje w prawo osób wykonujących zawód profesjonalnego pełnomocnika do uzyskania wynagrodzenia za wykonaną pracę.

Skarżąca wskazała również, że jeszcze przed rozpatrzeniem sprawy SK 66/19 przez Trybunał Konstytucyjny, w dniu 3 października 2016 r. wydane zostały przez Ministra Sprawiedliwości dwa rozporządzenia kształtujące sytuację radców prawnych: w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. poz. 1715) zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. poz. 1667). Minister Sprawiedliwości rzeczywiście zmienił wówczas treść § 4 ust. 1, jednak nowa treść w swoim praktycznym wymiarze niewiele różni się od treści przepisu będącego przedmiotem badania Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 66/19.

Od listopada 2016 r. opłatę składającą się na koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa określa się w wysokości określonej w rozdziałach 2-4, zaś zgodnie z § 4 ust. 2 Sąd nadal ma prawo podwyższyć wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu do wysokości 150% opłat określonych w rozdziałach 2-4 rozporządzenia.

Skarżąca wskazuje, że opłata określona w rozdziałach 2-4 rozporządzenia z 3 października 2016 r., odmiennie niż w rozporządzeniach z 22 października 2015 r., została określona w wysokości niższej niż stawka minimalna określona dla pełnomocnika z wyboru, zatem skutek w postaci ustalenia wysokości opłaty dla pełnomocnika z urzędu w wysokości poniżej stawki minimalnej pełnomocnika z wyboru został zachowany.

Zdaniem skarżącej, aktualna regulacja ma charakter dyskryminujący skarżącą jako pełnomocnika z urzędu, naruszając jej prawo do równego traktowania przez władze publiczne, prawo do ochrony prawa majątkowego w postaci prawa do otrzymania równego wynagrodzenia w sytuacji, gdy wykonuje tożsame obowiązki jako pełnomocnik z urzędu i jako pełnomocnik z wyboru. Przepisy rozporządzenia w obecnym kształcie nie pozwalają na zapewnienie właściwej ochrony praw majątkowych skarżącej, prowadząc do utraty przez nią części wynagrodzenia wskutek zastosowanej przez prawodawcę podustawowej regulacji, która wykracza poza cel rozporządzenia i stanowi ograniczenie jej praw w akcie rangi niższej niż ustawa (naruszenie zasady legalności i celowości ograniczenia praw jednostki).

Skarżąca jako wzorzec kontroli wskazała art. 64 ust 2 w związku z art. 31 ust 3, art. 32 ust 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W skardze przytoczono, iż artykuł 64 ust. 2 Konstytucji wskazuje, że własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. Z tego przepisu wynika, że ochronie poddane są wszystkie prawa majątkowe. Norma wynikająca z art. 64 ust. 2 doprecyzowuje zasadę równości wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji. Istotą tej zasady jest zakaz różnicowania ochrony praw majątkowych ze względu na charakter podmiotu danego prawa (zob. wyroki TK z: 25 lutego 1999 r., sygn. K 23/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 25; 28 października 2003 r., sygn. P 3/03, OTK ZU nr 8/A/2003, poz. 82 oraz 24 lutego 2009 r., sygn. SK 34/07, OTK ZU nr 2/A/2009, poz. 10). Kwestia wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi z urzędu za prowadzoną przez niego sprawę jest sprawą dotyczącą prawa majątkowego o określonej przez ustawodawcę treści. Skarżąca podnosi, iż Minister Sprawiedliwości, mimo braku ku temu odpowiedniego upoważnienia, dokonał zróżnicowania stawek wynagrodzenia według kryterium podmiotowego, inaczej traktując radców prawnych świadczących pomoc prawną z urzędu oraz radców prawnych świadczących pomoc prawną jako pełnomocnicy z wyboru, mimo że charakter obowiązków w obu sytuacjach nie daje żadnych podstaw do tego, aby taka ingerencja była uzasadniona. Skarżąca dalej wskazuje, iż z art. 32 ust. 1 Konstytucji wynika, że wynagrodzenie pełnomocników procesowych występujących w tej samej sprawie powinno być równe i nie może zostać określone inaczej w zależności od tego czy pełnomocnik reprezentuje stronę jako pełnomocnik z wyboru, czy pełnomocnik z urzędu. Należy zdaniem skarżącej uznać, że regulacja narusza określone w art. 64 ust. 2 i art. 32 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji prawo do równej ochrony dla wszystkich prawa majątkowego w postaci prawa do wynagrodzenia za usługi świadczone przez radcę prawnego działającego na zlecenie sądu ustanawiającego go pełnomocnikiem z urzędu dla strony postępowania względem radcy prawnego występującego w sprawie

na zlecenie strony oraz prawo do równego traktowania przez władze publiczne takich pełnomocników w powyższym kontekście (por. wyrok TK z dnia 16 czerwca 2008 r. w sprawie P 37/07). Skarżąca ponadto wskazała, iż naruszenie przez zaskarżoną normę prawną art. 31 ust. 3 Konstytucji polega na braku spełnienia warunku legalności ograniczenia prawa w postaci dostępu do równego wynagrodzenia, opisanego wyżej i wynikającego z art. 64 ust. 2 i art. 32 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji, poprzez ograniczenie praw w rozporządzeniu a nie w ustawie, a nadto przy braku realizacji celów uznawanych przez ustrojodawcę jako niezbędne do umożliwienia ograniczenia praw i wolności konstytucyjnych. Z tych przyczyn, zdaniem skarżącej, naruszenie art. 31 ust. 3 Konstytucji należy wskazać związkowo. Ponadto skarżąca w odniesieniu do kontroli zgodności zaskarżonego przepisu z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji wskazała, że mimo, iż ten umiejscowiony jest w rozdziale III Konstytucji, okoliczności sprawy przemawiają za dopuszczalnością oceny zgodności regulacji z tym przepisem. Zdaniem skarżącej § 4 ust. 1 rozporządzenia nie spełnia celu jaki ustawodawca nadał rozporządzeniu, tj. zwrotu kosztów zastępstw procesowych pełnomocnikom ustanawianym z wyboru, jak i z urzędu na równych zasadach. Zdaniem skarżącej, wydając rozporządzenie, Minister Sprawiedliwości dokonał zróżnicowania stawek wynagrodzenia pełnomocników z urzędu i z wyboru, mimo że charakter obowiązków w obu sytuacjach nie daje żadnych podstaw do tego, aby taka ingerencja była uzasadniona, wypaczając cel rozporządzenia polegający na ustanowieniu jednoznacznych i równych wynagrodzeń dla wszystkich osób świadczących tożsamą lub podobną pracę. Ponadto, regulacja narusza związkowo art. 31 ust. 3 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji, bowiem w efekcie wprowadzenia rozporządzenia o zaskarżonej treści doszło do ograniczenia konstytucyjnych praw i wolności w rozporządzeniu a nie w ustawie i to mimo że nie zachodzą okoliczności, które mogłyby zostać uznane za konieczne w demokratycznym państwie prawa dla bezpieczeństwa lub porządku publicznego Państwa.

I. Kwestia dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej

Trybunał Konstytucyjny w swoich orzeczeniach konsekwentnie przyjmuje stanowisko, że zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 poz. 2393), Trybunał związany jest zakresem zaskarżenia sformułowanym w piśmie procesowym inicjującym postępowanie. Konieczność uzasadnienia zarzutu naruszenia prawa lub wolności związana jest

z domniemaniem konstytucyjności norm prawnych oraz z zasadą skargowości. Ze względu na domniemanie, że badane normy są z założenia zgodne z Konstytucją, ciężar dowodu spoczywa na podmiocie inicjującym postępowanie. Dopóki nie powoła on konkretnych i przekonujących argumentów prawnych na rzecz swojej tezy, dopóty Trybunał uznawać będzie kontrolowane przepisy za konstytucyjne. W przeciwnym razie naruszeniu uległaby zasada skargowości postępowania przed Trybunałem, który przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej (vide postanowienie z dnia 28 kwietnia 2022 r., sygn. akt SK 76/19, OTK ZU A/2022, poz. 36).

Należy wskazać, iż kwestionowany przez skarżącą samoistnie § 4 ust. 1 rozporządzenia nie zawiera w sobie treści normatywnej, która kształtowałaby prawa i wolności skarżącej. Skarżąca w skardze podnosi, że z kwestionowanego przepisu prawa wynika, iż opłaty z tytułu pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu są ustanowione w sposób dyskryminacyjny w stosunku do stawek należnych przy wykonywaniu czynności pełnomocnika z wyboru. Stanowisko to należy uznać jako błędne. Sam przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia jedynie odsyła do zasad wyrażonych w rozdziałach 2-4 rozporządzenia. Co więcej, skarżąca pomija, iż nie wszystkie stawki w rozporządzeniu zostały uregulowane w sposób odmienny niż stawki za czynności radców prawnych wynikające z Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 265). Dla przykładu należy wskazać, że opłaty w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu upominawczym, elektronicznym postępowaniu upominawczym, postępowaniu nakazowym oraz europejskim postępowaniu nakazowym uregulowane zostały w sposób jednakowy.

Przypomnieć należy, że z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału wynika, iż warunkiem koniecznym merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej jest więc określenie zaskarżonego przepisu, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł o konstytucyjnych prawach lub wolnościach albo obowiązkach skarżącego (art. 53 ust. 1 pkt 1 o.t.p.TK). Przyjęty w Konstytucji model skargi konstytucyjnej został bowiem oparty na zasadzie konkretności i subsydiarności. Skarżąca nie może zatem zakwestionować zgodności z Konstytucją aktu normatywnego w oderwaniu od indywidualnej sprawy, w której na mocy konkretnego aktu stosowania prawa doszło do naruszenia jej wolności lub praw albo obowiązków określonych w Konstytucji (postanowienie z dnia 22 października 2020 r. w sprawie sygn. akt SK 102/19 (OTK ZU A/2020, poz. 59).

Podnieść w tym miejscu należy, iż skarżąca w skardze domaga się stwierdzenia niezgodności § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68). Jednak jak wynika z treści skargi oraz załączonych do niej orzeczeń Sądu Rejonowego w T , podstawą prawną rozstrzygnięcia o prawach i wolnościach skarżącej były § 4 ust. 1 w zw. z § 8 pkt 5 ww. rozporządzenia.

Należy także wskazać, iż hipotetyczny wyrok Trybunału stwierdzający niezgodność § 4 ust. 1 rozporządzenia nie uczyniłby zadość żądaniu skarżącej w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w T . Wylimitowanie skarżonego przepisu doprowadziłoby jedynie do sytuacji, iż brak byłoby ograniczenia wysokości opłaty w stosunku do wartości przedmiotu sprawy.

Skarżąca w uzasadnieniu skargi przywołała wyrok Trybunału dnia 23 kwietnia 2020 r., wydanym w sprawie SK 66/19 w którym Trybunał orzekał w przedmiocie § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801). Kwestionowany w sprawie SK 66/19 przepis jednak posiadał „sam w sobie” wartość normatywną, gdyż przewidywał zasadę, stawka minimalna wynosiła 1/2 opłaty maksymalnej.

Należy tym samym przypomnieć wyrażony w orzecznictwie Trybunału pogląd, iż „Trybunał nie ma bowiem konstytucyjnej legitymacji do orzekania z własnej inicjatywy, a do tego taka praktyka <poprawiania> wniosków mogłaby de facto prowadzić. W związku z powyższym, to na wnioskodawcy ciąży obowiązek wskazania jednostek redakcyjnych aktu normatywnego, które wyrażają zakwestionowaną normę” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 sierpnia 2020 r., sygn. K 46115, OTK ZU z 2020 r., seria A, poz. 39)

II. Kwestia zgodności § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68) z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Minister Sprawiedliwości nie podziela zaprezentowanego w skardze stanowiska o niezgodności z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP przepisu § 4 ust. 1 wymienionego rozporządzenia w zakresie, w jakim

„przepis ten przewiduje wysokość opłaty stanowiącej koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w wysokości niższej niż stawka minimalna opłat za czynności radców prawnych określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. poz. 1804) wydanym na podstawie art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75 ze zm.), dotyczącym stawek minimalnych w sprawach prowadzonych z wyboru.

Należy bowiem wskazać, że zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego wyrażonym w wyroku z dnia 21 czerwca 2017 r., SK 35/15, normodawca może zaprojektować mechanizm obliczania stawki minimalnej wynagrodzenia pełnomocnika procesowego (nota bene także stawki maksymalnej) w różny sposób, preferując określone funkcje kosztów postępowania dla danej kategorii spraw, odpowiednio wyważając interes publiczny i interes prywatny oraz realizując istotne - z punktu widzenia prowadzonej przez siebie polityki - prawa lub wartości. Wybór metody ustalania stawki minimalnej wynagrodzenia dla pełnomocnika prawnego (tak z wyboru, jak i z urzędu) należy do normodawcy, który w tym zakresie w granicach porządku konstytucyjnego - korzysta ze znacznej swobody regulacyjnej.

Wymaga przy tym podkreślenia, że zróżnicowanie dotyczące wysokości i zasad ustalania ponoszonych przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu oraz opłat za czynności adwokackie nie jest podyktowane względami podmiotowymi, ale przede wszystkim charakterem pomocy prawnej udzielanej z urzędu, faktem, że koszty tej pomocy ponosi Skarb Państwa, a także wynikiem postępowania.

W powyższym kontekście warto wskazać, że istota pomocy prawnej świadczonej z urzędu przez profesjonalnych pełnomocników była przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego (por. m.in. wyrok z dnia 29 sierpnia 2006 r., sygn. akt SK 23/05, OTK-A 2006/8/94). Trybunał stwierdził, że zapewnienie pomocy prawnej osobom, których ze względu na sytuację materialną nie stać na ponoszenie kosztów tej pomocy, należy do obowiązków władzy publicznej. Stanowi to jedną z gwarancji urzeczywistnienia konstytucyjnego prawa do sądu. Obowiązek ten ma charakter obowiązku publicznoprawnego. Jego ciężar jest rozdzielony między Skarb Państwa i samorządy zawodowe adwokatów i radców prawnych, bowiem ustawowe ukształtowanie (na podstawie art. 17 ust. 1 Konstytucji RP) samorządu zawodu zaufania publicznego oznacza możliwość zlecania takim korporacjom wykonywania określonych funkcji o charakterze publicznoprawnym. Trybunał Konstytucyjny stwierdził również, że świadczenie pomocy prawnej z urzędu przez członków samorządów zawodowych adwokatów i radców prawnych jest wypełnieniem obowiązku o charakterze

publicznoprawnym. Z tego charakteru zastępstwa procesowego z urzędu Trybunał wywiódł odmienny, aniżeli w przypadku zastępstwa procesowego świadczonego na podstawie umowy, sposób regulowania przez państwo zasad wynagradzania pełnomocnika. Jak wskazał Trybunał różnice w wynagrodzeniu pełnomocników nie wynikają z tego, że adwokat/radca prawny występuje w sprawie jako pełnomocnik z urzędu, ale z faktu, że koszty nieopłaconej pomocy prawnej w konkretnej sprawie ponosi Skarb Państwa.

Podobnie w przedmiotowej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 maja 2011 r., sygn. akt III CZP 14/11, OSNC 2012/1/2. W jej uzasadnieniu wskazano, że świadczenie pomocy prawnej z urzędu jest działaniem dla dobra publicznego, umożliwiającym realizację w postępowaniu sądowym zasady równości i prawa do sądu.

Dodatkowo należy podnieść, że regulacje przewidziane w rozporządzeniu w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, gwarantują pełnomocnikowi z urzędu w postępowaniu cywilnym wynagrodzenie ze Skarbu Państwa w razie przegranej sprawy. Na marginesie tylko należy zauważyć, iż w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w T , strona zastępowana przez skarżącą wygrała sprawę. Podstawą rozstrzygnięcia w przedmiocie zwrotu kosztów postępowania powinien być art. 98 §§ 1 i 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 z późn. zm.) – dalej k.p.c, względnie art. 102 k.p.c. Dopiero po wykazaniu bezskuteczności egzekucji zgodnie z § 6 ww. rozporządzenia koszty nieopłaconej pomocy prawnej mogłyby być przyznane ze Skarbu Państwa na zasadach określonych w rozporządzeniu. Sąd bowiem odstąpił od obciążania strony przegrywającej kosztami sądowymi, a wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu nie należy do kosztów sądowych (por. uchwała SN z 5.04. 1991 r., III CZP 22/91, Legalis nr 27286).

Ponownie należy zaakcentować, że zróżnicowanie w postępowaniu cywilnym wysokości opłat za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości wynikające z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych i z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu nie ma charakteru podmiotowego i nie dyskryminuje pełnomocników z urzędu, ale jest uzależnione co do zasady i przede wszystkim od wyniku procesu oraz uzasadnione charakterem pomocy prawnej udzielanej z urzędu oraz faktem, że koszty tej pomocy ponosi Skarb Państwa. Dodatkowo należy podnieść, że regulacje przewidziane w rozporządzeniu w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, gwarantują pełnomocnikowi z urzędu w postępowaniu cywilnym wynagrodzenie ze Skarbu Państwa w razie przegranej sprawy, na zwrot którego, ani od Skarbu Państwa ani od przeciwnika procesowego, nie mógłby liczyć w analogicznej sytuacji procesowej radca prawny z wyboru.

Dzięki takim rozwiązaniom świadczenie pomocy prawnej z urzędu będące działaniem dla dobra publicznego, umożliwia realizację w postępowaniu sądowym zasady równości i prawa do sądu dla strony, której nie stać na poniesienie kosztów wynagrodzenia pełnomocnika z wyboru (por. uchwała Sądu Najwyższego w z dnia 20 maja 2011 r., sygn. akt III CZP 14/11, OSNC 2012/1/2).

W kontekście niniejszej sprawy przywołać również trzeba pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 października 2012 r., sygn. akt III CZ 57/12, Lex nr 1288673, zgodnie z którym, ustawodawca określając wysokość stawek minimalnych wynagrodzenia profesjonalnych pełnomocników za poszczególne czynności lub za udział w postępowaniach rozważył i uwzględnił wszelkie okoliczności charakterystyczne dla danego typu spraw. Tym samym w stawkach minimalnych odzwierciedlona została swoista wycena koniecznego nakładu pracy pełnomocnika związana ze specyfiką określonego rodzaju postępowań. Jednocześnie ustawodawca pozostawił sądom orzekającym możliwość uwzględnienia nadzwyczajnych, szczególnych okoliczności, które pojawiając się w danej sprawie zwiększają nakład pracy niezbędnej do prawidłowej realizacji obowiązków profesjonalnego pomocnika procesowego.

Należy również zwrócić uwagę, że opłaty za udzieloną pomoc prawną z urzędu są tylko jednym z elementów wynagrodzenia radcy prawnego. Na zasadzie analogii należy przywołać pogląd, iż podstawą ustalania opłat za czynności adwokackie pozostaje umowa z klientem, a jedynie w zakresie ustalania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz opłat za czynności adwokackie przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego, przepisy rozporządzeń wprowadzają ograniczenia, co nie jest jednak równoznaczne z ograniczeniami wynagrodzenia adwokata jako takiego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 29 sierpnia 2006 r., sygn. SK 23/05).

Wskazać trzeba także, że określone w rozporządzeniu zasady ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, sposób określania tych kosztów oraz maksymalna wysokość opłat za udzieloną pomoc starają się uwzględniać zarówno interes osób wykonujących zawód

adwokata lub radcy prawnego, jak również interes obywateli. Należy mieć bowiem na względzie, że rozwiązania te nie tylko muszą uwzględniać adekwatność wynagrodzenia pełnomocnika do jakości i ilości jego pracy, lecz również powinny brać pod uwagę możliwości majątkowe społeczeństwa oraz interes społeczny. Uwzględnienie przy konstruowaniu systemu zasad ustalania opłat za czynności adwokatów tylko jednego z tych aspektów mogłoby skutkować ograniczeniem możliwości korzystania z profesjonalnego pełnomocnika procesowego, a tym samym zredukować zakres ochrony prawnej społeczeństwa.

Należy także zaakcentować, iż rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych zostały wydane na podstawie dwóch różnych upoważnień ustawowych. W odniesieniu do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, upoważnienie ustawowe do jego wydania zawarte jest w art. 22³ ust. 2 ustawy o radcach prawnych. Delegacja ustawowa w tym zakresie nakazuje Ministrowi Sprawiedliwości uwzględnienie sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc. W odniesieniu do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych delegacja ustawowa do jego wydania znajduje się w art. 22⁵ ust. 2 i 3 ustawy o radcach prawnych. W ocenie Ministra Sprawiedliwości rozporządzenie z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu, w tym skarżony § 4 ust. 1 rozporządzenia, w pełni realizują upoważnienie ustawowe, nie wykraczając poza jego zakres.

Dodatkowo, stwierdzić należy, że na powyższe stanowisko, w ocenie Ministra Sprawiedliwości, nie ma wpływu treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (sygn. akt SK 66/19), które odnosi się do § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1801). Rozporządzenie to zostało zastąpione rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu i nie można tego rozstrzygnięcia odnosić wprost do obecnie obowiązujących zasad ustalania wynagrodzenia adwokata udzielającego

pomocy prawnej z urzędu oraz zasad ustalania wysokości opłaty za czynności adwokata w sprawach z wyboru. Obecnie obowiązujące rozporządzenia mimo tego, że wywołują zbliżone skutki pod względem wysokości opłat, w sposób odmienny kształtują sposób ustalania tych opłat.

Mając na uwadze powyżej przedstawione argumenty wnoszę jak na wstępie.

Z poważaniem
z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości

/podpisano elektronicznie/

Załącznik: 4 odpisy